

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณลักษณะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3

The Role of School Administrators in Promoting Learners' Characteristics in the 21st Century, under The Office of Kalasin Primary Educational Service Area 3วัชรภรณ์ สารวัน¹, อมร มะลาศรี² และ พันธุ์รักษ์ พลดี³Watcharaporn Sarawan¹, Amorn Malasri² and Punruk Poltue³

Received : 3 ธ.ค. 2561

Revised : 20 มี.ค. 2562

Accepted : 21 มี.ค. 2562

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบ ระดับบทบาท และเปรียบเทียบระดับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณลักษณะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงผสมผสานทางการศึกษา แบบแผนเชิงสำรวจบุกเบิก (Exploratory Design) รูปแบบการพัฒนาเครื่องมือวิจัย แบ่งเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบบทบาท กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด 7 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง เก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการการสัมภาษณ์และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาเครื่องมือวิจัยในระยะที่ 2 ต่อไป และระยะที่ 2 การศึกษาระดับบทบาท ประชากรเป็นผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 199 คน ครูผู้สอน 2,316 คน ตัวอย่างเป็นผู้บริหารจำนวน 132 คน และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 132 คน และครูผู้สอนจำนวน 341 คน รวม 473 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นชนิดเป็นสัดส่วน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสอบถามจากแบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นมีค่า .99 ที่พัฒนามาจากผลการวิจัยระยะที่ 1

ผลการวิจัย พบว่า 1) องค์ประกอบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณลักษณะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ ด้านการวางแผน ด้านการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม ด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ด้านการนิเทศ ติดตาม และประเมินผล และด้านภาวะผู้นำทางวิชาการ 2) ระดับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$) = 4.13 S.D. = 0.579 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการนิเทศ ติดตาม และประเมินผล 3) ระดับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่สังกัดโรงเรียนขนาดต่างกันมีระดับบทบาทในการส่งเสริมคุณลักษณะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ : บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา, การส่งเสริมคุณลักษณะของผู้เรียน, ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

¹ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ อีเมล: mickeypp13@gmail.com

² อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

³ อาจารย์สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

¹ Degree : Master of Education (M.Ed.) Program : Educational Administration. Kalasin University. Tel : 065-2362492

Email : mickeypp13@gmail.com

² Instructor of Program in Educational Administration. Kalasin University.

³ Instructor of Program in Educational Administration. Kalasin University.

Abstract

This research aims to 1) study the role level's elements of school administrators for promoting learners' characteristics in the 21st century 2) study the role level of school administrators for promoting learners' characteristics in the 21st century and 3) compare the role level of school for promoting learners' characteristics in the 21st century in the schools with different sizes, the Office of Kalasin Primary Educational Service Area 3 by using mixed-methods educational research, exploratory design. Developing research instrument divided into 2 phases: phase 1: exploration element, study the role elements by interviewing the 7 experts and analyzing qualitative data for developing instrument in phase 2 and phase 2: study the role levels of the school administrators in promoting learners' characteristics in the 21st century. The samples were 132 school administrators and 341 teachers those selected by using stratified sampling from 199 school administrators and 2,316 teachers. Research instrument for collecting data was questionnaire that its reliability was .99

The results of this research found that: 1. The elements of school administrators' role in promoting learners' characteristics in the 21st century consisted of 5 aspects as: 1) Planning, 2) Participative Administration, 3) Environmental Management to enhance learning, 4) Supervision, Monitoring and Evaluation, and 5) Academic Leadership. 2. The role levels of school administrators, in overall, was at high level ($\bar{x}$) = 4.13 S.D. = 0.579). When considering in each aspect was also at high level. The aspect of Environmental Management to enhance learning was at highest level and the aspect of Supervision, Monitoring and Evaluation was at lowest level. 3. The role levels of school in different size schools in promoting learners' characteristics in 21st century were significantly different at the statistical level of .05.

Keywords : The role of school administrators, Promoting learners' characteristics, 21st century

บทนำ

ศตวรรษที่ 21 เป็นยุคของเศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge – Based Economy) ที่ปัจจัยผลิตและการแข่งขัน กำลังเปลี่ยนไปเป็นปัจจัยที่ไม่อาจจับต้องได้มากขึ้น เช่น ความรู้ เทคโนโลยีสารสนเทศ และการค้าข้ามประเทศที่อาศัยวัฒนธรรม เป็นสื่อ ดังนั้นการพัฒนานวัตกรรมจึงเป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยให้ทุกองค์การสร้างจุดยืนที่เข้มแข็ง การบริหารกิจการที่เกี่ยวข้องกับ สาธารณะในยุคโลกาภิวัตน์นี้ก็จำเป็นต้องอาศัยผู้บริหารมืออาชีพในการทำให้กิจการดำเนินการไปด้วยดีและบรรลุเป้าหมาย ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เพราะการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเป็นไปอย่างรวดเร็ว ไร้พรมแดน และกระทบกระเทือนไปทุกกิจการ ไม่เว้นแม้แต่ด้านการศึกษาที่จำเป็นต้องอาศัยผู้บริหารมืออาชีพจึงจะทำให้ การบริหารการศึกษาประสบความสำเร็จและเป็นไปตามแนวทางที่พึงประสงค์ (ธีระ รุญเจริญ, 2550 : 41) การจัดการเรียนรู้ ในศตวรรษที่ 21 แตกต่างจากการจัดการเรียนรู้ในอดีตที่ผู้เรียนต้องอาศัยการศึกษาโดยการถ่ายทอดวิทยาการจากประสบการณ์

ของผู้สอนหรือจากการอ่านหนังสือหรือตำราของผู้เรียน การเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาแบบไร้ขีดจำกัดผู้เรียนสามารถค้นหาความรู้จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย บทบาทความเป็นครูเปลี่ยนจากผู้สอนมาเป็นโค้ชที่จำเป็นต้องมีวิธีการที่สามารถฝึกฝนให้ผู้เรียนเกิดทักษะการเรียนรู้รอบด้าน สามารถบูรณาการความรู้ที่มีให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม สามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้โดยใช้สติปัญญา ดำรงชีวิตอยู่ในโลกความเป็นจริงได้อย่างปกติสุข (วิจารณ์ พานิช, 2556 : 52-69) ครูจึงต้องมีการตื่นตัวและเตรียมพร้อมในการจัดการเรียนรู้ เพื่อเตรียมความพร้อมให้นักเรียนมีทักษะสำหรับการออกไปดำรงชีวิตในโลกศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นผลจากการปฏิรูปเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนการเตรียมความพร้อมด้านต่าง ๆ ที่เป็นปัจจัยสนับสนุนที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ดังกล่าว โดยบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการดำเนินการดังกล่าว ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งถือว่าผู้บริหารโรงเรียนจำเป็นต้องมีบทบาททั้งด้านการวิสัยทัศน์ สามารถมองภาพอนาคตของโรงเรียนได้อย่างชัดเจน รวมทั้งบทบาทในการกระตุ้นให้ครูร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติงาน และนำโรงเรียนไปสู่จุดมุ่งหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สมชาย เทพแสง, 2552 : 83)

จากการดำเนินงานตามโครงการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ที่มีเป้าหมายในการพัฒนาโรงเรียนไปสู่การเป็นสถานศึกษาที่ส่งเสริมคุณลักษณะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาทุกแห่งมีบทบาทสำคัญยิ่ง ยังมีการส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมคุณลักษณะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ไม่มากเท่าที่ควร เนื่องจากยังขาดองค์ความรู้ในการกำกับ ติดตามเกี่ยวกับองค์ประกอบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา (ภัณฑิรา พงษ์, 2558 : สัมภาษณ์) และปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทำให้องค์ความรู้เกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษามีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ผู้บริหารจะต้องรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง พัฒนาตนเอง คิดหายุทธศาสตร์ในการบริหารจัดการใหม่ ๆ เพื่อจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น (สมหมาย อ่ำดอนกลอย, 2556 : 1-6)

จากสภาพปัญหาและเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมคุณลักษณะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์เขต 3 ทั้งนี้จะใช้เป็นข้อมูลให้กับผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา รวมทั้งหน่วยงานต้นสังกัดคือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์เขต 3 ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพการบริหารจัดการการศึกษาภายใต้องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องให้มีประสิทธิภาพสูงสุดต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณลักษณะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21
2. เพื่อศึกษาระดับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณลักษณะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์เขต 3
3. เพื่อเปรียบเทียบระดับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณลักษณะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์เขต 3 ในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน

สมมติฐานการวิจัย

ผู้บริหารสถานศึกษาที่สังกัดโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน มีระดับบทบาทในการส่งเสริมคุณลักษณะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 แตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอวิธีดำเนินการวิจัยเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การสำรวจองค์ประกอบ บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณลักษณะของผู้เรียน
ในศตวรรษที่ 21

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก เป็นผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งมีคุณสมบัติ ดังนี้ นักการศึกษา 2 คน ผู้บริหารการศึกษา 3 คน และผู้บริหารสถานศึกษา 2 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) โดยเป็นการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด 7 คน เกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณลักษณะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 มีทั้งหมด 4 ด้าน คือ ด้านการวางแผน ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม ด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และด้านการนิเทศ ติดตาม และประเมินผล และคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับข้อคิดเห็น/ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในด้านอื่น ๆ ที่จะส่งเสริมคุณลักษณะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 นำมาวิเคราะห์เนื้อหาที่เกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งเสริมผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 มาเป็นกรอบแนวคิด 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผน ด้านการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม ด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และด้านการนิเทศ ติดตาม และประเมินผล แล้วนำแนวคิดเหล่านี้มาสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (structured interview) เพื่อนำไปสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 คน

3.2 ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลด้วยตนเอง

3.3 นำแบบสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพแล้วนำผลการวิจัยไปพัฒนาเป็นเครื่องมือในระยะที่ 2 ต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งเสริมคุณลักษณะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 มาเป็นกรอบแนวคิด 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผน ด้านการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม ด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และด้านการนิเทศ ติดตาม และประเมินผล แล้วนำไปสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 7 คน เมื่อนำผลการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ข้อมูลทำให้ได้กรอบแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารที่ส่งเสริมคุณลักษณะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เพิ่มเติมจาก 4 ด้านที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสาร คือ ด้านภาวะผู้นำทางวิชาการ โดยคัดเลือกจากผลการสัมภาษณ์ของผู้เชี่ยวชาญที่มีความคิดเห็นตรงกัน 4 คนขึ้นไป แล้วนำไปสร้างเป็นแบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูลในระยะที่ 2 ต่อไป

ระยะที่ 2 การศึกษาระดับบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งเสริมคุณลักษณะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคพื้นดิน เขต 3 จำนวน 199 คน ตัวอย่างจำนวน 132 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นชนิดเป็นสัดส่วน (Proportionate Stratified Random Sampling) และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 132 คน และครูผู้สอน จำนวน 341 คน รวม 473 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่พัฒนาขึ้นจากผลการวิจัยในระยะที่ 1 ซึ่งประกอบด้วย บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งเสริมคุณลักษณะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 มี 5 ด้าน คือ ด้านการวางแผน ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม ด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ด้านการนิเทศ ติดตาม และประเมินผล และด้านภาวะผู้นำทางวิชาการ เป็นข้อคำถามมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ซึ่งมีทั้งหมด 47 ข้อ และตอนท้ายเป็นคำถามปลายเปิด ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับระดับบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งเสริมคุณลักษณะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 จากผลการวิจัยในระยะที่ 1 ผู้วิจัยนำสร้างเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม เพื่อสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณลักษณะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

3.2 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการขอความอนุเคราะห์จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ส่งแบบสอบถามไปที่โรงเรียนเป้าหมาย

3.3 นำแบบสอบถามที่ได้รับการตอบกลับมาตรวจสอบความถูกต้อง เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามไปวิเคราะห์ข้อมูลและทดสอบหาค่าสถิติโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าร้อยละ (Percentage) การหาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และใช้สถิติเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งเสริมคุณลักษณะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 จำแนกตามขนาดโรงเรียน คือ โรงเรียนขนาดใหญ่ โรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดเล็ก ได้แก่ การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way ANOVA) หาค่าทดสอบ (F-test) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่าง 3 กลุ่มขึ้นไป (บุญชม ศรีสะอาด, 2545 : 266)

สรุปผล

1. องค์ประกอบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณลักษณะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผน ด้านการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม ด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ด้านการนิเทศ ติดตาม และประเมินผล และด้านภาวะผู้นำทางวิชาการ

2. ระดับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณลักษณะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

2.1 ผลการวิเคราะห์ระดับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่าบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณลักษณะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน ดังแสดงในตาราง 1

ตาราง 1 แสดงระดับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณลักษณะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3

ด้าน	($\bar{x}$)	S.D.	ระดับบทบาท
1. การวางแผน	4.12	0.580	มาก
2. การบริหารงานแบบมีส่วนร่วม	4.13	0.616	มาก
3. การสร้างสภาพแวดล้อมที่มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้	4.20	0.604	มาก
4. การนิเทศ ติดตาม และประเมินผล	4.08	0.589	มาก
5. ภาวะผู้นำทางวิชาการ	4.16	0.574	มาก
โดยรวม	4.13	0.579	มาก

2.2 ผลการวิเคราะห์ระดับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม ของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักได้เสนอแนะ ผู้วิจัยสรุปได้ดังนี้ 1) ด้านการวางแผน ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีส่วนร่วมในการส่งเสริมคุณลักษณะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 มีการนำผลการวิจัยหรือข้อมูลที่เป็นประโยชน์ หรือเป็นความต้องการของสถานศึกษามาใช้ในการวางแผนและสรุปผลการดำเนินงานทุกปีการศึกษา 2) ด้านการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม ผู้บริหารสถานศึกษามีการระดมความคิดของครู บุคลากร คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองและหน่วยงานอื่น ๆ ร่วมกันในการวางแผนจัดทำเอกสารโดยการบูรณาการเข้ากับทุกกลุ่มสาระในการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับนโยบาย 4.0 และมอบหมายงานตามความถนัด หรือความรู้ความสามารถ จะทำให้การบริหารงานบรรลุเป้าหมาย 3) ด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษามีการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยจัดเป็นแหล่งเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และมีการปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณโรงเรียนให้สะอาด และปลอดภัยอยู่เสมอ 4) ด้านการนิเทศ ติดตาม และประเมินผล ผู้บริหารสถานศึกษามีการนิเทศ ติดตามและประเมินผลควรเป็นแบบกัลยาณมิตรและมีการสรุปผลและรายงานผลการดำเนินงานทุกครั้ง 5) ด้านภาวะผู้นำทางวิชาการ ผู้บริหารสถานศึกษาเข้ารับการอบรมภาวะผู้นำทางวิชาการอย่างต่อเนื่อง และมีการประชุมร่วมกับครู และคณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อขับเคลื่อนระบบงานวิชาการของโรงเรียนอยู่เสมอ ส่งเสริมให้มีการแสดงออก กล้าคิด กล้าทำและกล้าเป็นผู้นำ

3. ระดับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ในการส่งเสริมคุณลักษณะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เมื่อจำแนกตามขนาดโรงเรียน ทั้งโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ดังแสดงในตาราง 2

ตาราง 2 การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One - way ANOVA) เพื่อเปรียบเทียบระดับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ในการส่งเสริมคุณลักษณะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 จำแนกตามขนาดโรงเรียน

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา		SS	df	MS	F	p
ด้านการวางแผน	ระหว่างกลุ่ม	.417	2	.208	.617	.541
	ภายในกลุ่ม	43.588	129	.338		
	รวม	44.005	131			
ด้านการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม	ระหว่างกลุ่ม	.382	2	.191	.499	.608
	ภายในกลุ่ม	49.381	129	.383		
	รวม	49.763	131			
ด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้	ระหว่างกลุ่ม	.799	2	.399	1.097	.337
	ภายในกลุ่ม	46.966	129	.364		
	รวม	47.765	131			
ด้านการนิเทศ ติดตาม และประเมินผล	ระหว่างกลุ่ม	.480	2	.240	.687	.505
	ภายในกลุ่ม	45.015	129	.349		
	รวม	45.494	131			
ด้านภาวะผู้นำทางวิชาการ	ระหว่างกลุ่ม	.417	2	.235	.711	.493
	ภายในกลุ่ม	42.698	129	.331		
	รวม	43.169	131			
โดยรวม	ระหว่างกลุ่ม	.478	2	.239	.710	.493
	ภายในกลุ่ม	43.388	129	.336		
	รวม	43.866	131			

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยครั้งนี้มีประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายผล 3 ประเด็นดังต่อไปนี้

1. จากผลการวิจัยที่พบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณลักษณะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลสรุปได้ 5 ด้าน คือ 1) ด้านการวางแผน ผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์ในการส่งเสริมคุณลักษณะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 มีการนำผลการวิจัยหรือข้อมูลที่เป็นประโยชน์หรือเป็นความต้องการของสถานศึกษามาใช้ในการวางแผนและสรุปผลการดำเนินงานทุกปีการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการจัดการ (เริ่มยุคใหม่) ของ Drucker (2002 : 70-73) ได้กล่าวไว้ว่า การวางแผน (Planning) เป็นการกำหนดหน้าที่การทำงานที่ต้องปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร โดยกำหนดว่าจะดำเนินการอย่างไรและดำเนินการเมื่อไร เพื่อให้สำเร็จตามแผนที่วางไว้ 2) ด้านการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม ผู้บริหารมีการระดมความคิดของครู บุคลากร คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองและหน่วยงานอื่น ๆ ร่วมกันในการวางแผนจัดทำเอกสารโดยการบูรณาการเข้ากับทุกกลุ่มสาระ

ในการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับนโยบาย 4.0 และมอบหมายงานตามความถนัด หรือความรู้ความสามารถจะทำให้การบริหารงานบรรลุเป้าหมาย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ อีระ รุญเจริญ (2545 : 36) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารงานแบบมีส่วนร่วม ผู้บริหารสถานศึกษามีการบริหารงานอย่างอิสระ เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการบริหารและบริหารงานในรูปแบบของคณะกรรมการสถานศึกษา โดยเน้นการมีส่วนร่วมทั้งครูและบุคลากรภายในโรงเรียน บุคคล และหน่วยงานนอกโรงเรียน ทั้งหน่วยงานของภาครัฐและเอกชน อาทิ ครู บุคลากร ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถานประกอบการ และองค์กรต่าง ๆ 3) ด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ผู้บริหารมีการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยจัดเป็นแหล่งเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และมีการปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณโรงเรียนให้สะอาด และปลอดภัย อยู่เสมอ ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2544 : 11-12) ได้กำหนดบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีการจัดการศึกษาเพื่อเอื้ออำนวยให้ผู้เรียนรู้จักที่จะคิดวิเคราะห์ แสดงออก หรือค้นหาความรู้ได้ด้วยตนเองสถานศึกษาจึงต้องจัดสภาพแวดล้อมทางการศึกษาให้มีความเหมาะสมและเป็นสภาพแวดล้อมที่สามารถกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ด้วย 4) ด้านการนิเทศ ติดตาม และประเมินผล ควรเป็นแบบกัลยาณมิตรและมีการสรุปผลและรายงานผลการดำเนินงานทุกครั้ง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ อีระ รุญเจริญ (2545 : 37) ได้กล่าวไว้ว่าการประเมินผล ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องจัดให้มีการประเมินผลการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรในโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง โดยส่งเสริมการประเมินผลภายในสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติเพื่อรองรับการประเมินภายนอก มีการนำผลการประเมินผู้เรียนมาใช้ในการกำหนดนโยบายของสถานศึกษาเพื่อเป็นกระบวนการดำเนินการอย่างมีระบบครบวงจร 5) ภาวะผู้นำทางวิชาการ ผู้บริหารเข้ารับการอบรมภาวะผู้นำทางวิชาการอย่างต่อเนื่องและมีการประชุมร่วมกับครู คณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อขับเคลื่อนระบบงานวิชาการของโรงเรียนอยู่เสมอ ส่งเสริมให้มีการแสดงออก กล้าคิด กล้าทำและกล้าเป็นผู้นำ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของชฎาภาญณ์ เจริญชนม์ (2553 : 14) กล่าวว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการ หมายถึง ความสามารถในการนำความรู้ ทักษะ ตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ มาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินงานวิชาการ สามารถใช้กลยุทธ์ทั้งการเป็นผู้นำและการเป็นผู้บริหาร ในการนำกลุ่มทำกิจกรรมทางวิชาการให้บรรลุเป้าหมาย อันจะส่งผลต่อประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนและผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากโลกในยุคศตวรรษที่ 21 มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ซึ่งส่งผลการดำเนินชีวิตของผู้เรียน โดยผู้เรียนจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงตนเองให้มีทักษะการเรียนรู้ โดยผ่านการสั่งสอน อบรม จากครูผู้สอนเป็นหลักและผ่านการบริหารจัดการจากผู้บริหารสถานศึกษา ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษใหม่ เพื่อปรับเปลี่ยนตนเองให้มีบทบาทการบริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณลักษณะของผู้เรียนศตวรรษที่ 21

2. ผลการวิจัยที่พบว่า ระดับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ในการส่งเสริมคุณลักษณะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาเข้ารับการอบรมและพัฒนาด้านภาวะผู้นำทางวิชาการอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เป็นผู้มีวิสัยทัศน์ในการบริหารสถานศึกษา มีการระดมความคิดของครู บุคลากรทางการศึกษา กรรมการสถานศึกษาและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาเพื่อวางแผน และกำหนดนโยบายของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบาย 4.0 ที่ส่งเสริมคุณลักษณะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 จัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ให้ผู้เรียน สามารถเรียนรู้ได้ทั้งในและนอกห้องเรียน และนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปีการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของอนุชิต วรรณสุทธิ (2546 : 5-11) กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษาที่ส่งเสริมคุณลักษณะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 นั้นต้องอาศัยความรู้และทักษะในการบริหารงานหลาย ๆ ด้าน มีวิสัยทัศน์กว้างไกล กำหนดเป้าหมายสถานศึกษาได้อย่างชัดเจน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ถ้าปฏิรูป ปรับปรุงและพร้อมที่จะเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลง มีความสามารถประสานงานทำงานกับชุมชน องค์กรต่าง ๆ สามารถจูงใจได้บังคับบัญชา ให้ทำงานเป็นทีม และมุ่งสู่เป้าหมายที่กำหนดได้ ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา มีความสุขุมมั่นคง อดทน

หนักแน่น และมีความคล่องแคล่ว เฉลียวฉลาดมีไหวพริบดี ด้านความสามารถทางวิชาการมีการวางแผน กำหนดนโยบาย และเป้าหมายหลักของสถานศึกษาโดยเปิดโอกาสให้บุคลากรทุกส่วนที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม มีการพัฒนางานได้อย่างต่อเนื่อง และเป็นระบบ รู้และเข้าใจกระบวนการประกันคุณภาพภายใน พร้อมสู่การประเมินภายนอก และมีการประยุกต์ความรู้ไปใช้ในการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ

3. ผลการวิจัยที่พบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณลักษณะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 จำแนกตามขนาดของโรงเรียน พบว่าโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทในการส่งเสริมคุณลักษณะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เพราะพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มีความมุ่งหมายที่จะจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งนี้โดยการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นต้องมีการกระจายอำนาจและให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม จึงกำหนดให้มีการจัดระบบ โครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาของไทยให้มีเอกภาพในเชิงนโยบาย และหลากหลายในทางปฏิบัติ โดยให้กระทรวงศึกษาธิการ กระจายอำนาจการบริหารและจัดการศึกษาทั้งในด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง ซึ่งการกระจายอำนาจดังกล่าว ทำให้สถานศึกษามีความคล่องตัว มีอิสระในการบริหารจัดการศึกษา เป็นไปตามหลักการบริหารจัดการ โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management) เป็นการสร้างรากฐานความเข้มแข็งให้กับสถานศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546 : 6-7) อีกทั้งการบริหารสถานศึกษานั้นปัจจัยสำคัญไม่ได้ขึ้นอยู่กับขนาดของโรงเรียน แต่อยู่ที่ความรู้และทักษะการบริหารงานของ บุคคลนั้น ๆ เนื่องจากก่อนดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา ทุกคนจะต้องผ่านการอบรมพัฒนาตามหลักเกณฑ์และวิธีการ พัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ก่อนดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อพัฒนาให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีภาวะผู้นำทางวิชาการ และมีการบริหารจัดการที่ดีในสถานศึกษา มีความยืดหยุ่นและมีความพร้อมที่จะพัฒนาสถานศึกษา ให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา มีอุดมการณ์ วิสัยทัศน์ บุคลิกภาพ ความเป็นผู้นำ และพฤติกรรมที่เหมาะสมต่อการเป็นผู้บริหารสถานศึกษา สามารถพัฒนาหลักสูตรและการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ (สำนักคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2558 : 1)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยที่พบว่าองค์ประกอบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ส่งเสริมคุณลักษณะของผู้เรียน ในศตวรรษที่ 21 มีองค์ประกอบ 5 ด้าน คือ ด้านการวางแผน ด้านการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม ด้านการจัดสภาพแวดล้อม ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ด้านการนิเทศ ติดตาม และประเมินผล และด้านภาวะผู้นำทางวิชาการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 สามารถนำผลการวิจัยนี้ไปเป็นกรอบในการวางแผนงานการดำเนินโครงการเพื่อพัฒนาบทบาท ของผู้บริหารสถานศึกษา

1.2 จากผลการวิจัยพบว่าบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ส่งเสริมคุณลักษณะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับมากทุกด้าน ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำผลการวิจัยนี้ไปศึกษาและเป็นแนวทางในการพัฒนาตนเอง เพื่อนำไปสู่การเป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งเสริมคุณลักษณะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

1.3 จากผลการวิจัยที่พบว่าขนาดของโรงเรียน ไม่มีผลต่อการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาทุกโรงเรียนสามารถนำผลการวิจัย ไปเป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับ บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อให้ความพร้อมในการส่งเสริมผู้เรียนมีทักษะในศตวรรษที่ 21

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาองค์ประกอบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ซึ่งทำให้ทราบข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารเท่านั้น ในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณลักษณะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาและหาแนวทางในการแก้ปัญหา

2.2 การวิจัยครั้งนี้เป็นการเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณลักษณะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ที่สังกัดโรงเรียนขนาดต่างกันไม่มีผลต่อการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา ในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ในการส่งเสริมคุณลักษณะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่สามารถนำไปพัฒนาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545*. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.ท.).
- ขุภากาญจน์ เจริญชนม์. (2553). *ภาวะผู้นำทางวิชาการที่มีผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ขอนแก่น เขต 1*. รายงานการศึกษาอิสระ ศึกษาสาตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ธีระ รุญเจริญ. (2545). *ผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ : ศักยภาพเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: เอล โลการพิมพ์.
- ธีระ รุญเจริญ. (2550). *ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย* (พิมพ์ครั้งที่ 6) กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ภัณฑารักษ์ พลดี. (2558). *ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 3*. (27 สิงหาคม) สัมภาษณ์.
- วิจารณ์ พานิช. (2556). *การสร้างการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสยามกัมมาจล.
- สมชาย เทพแสง. (2552). *ปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนในโรงเรียนของจังหวัดภาคเหนือตอนบน*. *วารสารบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 6(11), 83.
- สมชาย อำดองลอย. (2556). *บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21*. *วารสารวิชาการบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัย พิบูลสงคราม*, 7(1), 1-7.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2558). *หลักสูตรพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาก่อนแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา*. สืบค้นเมื่อ 15 กุมภาพันธ์ 2561, จาก <http://www1.obec.go.th/sites/obec.go.th/files/document/attachment/6996/59331.pdf>
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2544). *พัฒนาการของคุณภาพนักเรียนประถมศึกษาและแนวทางการประเมิน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- อนุชิต วรรณสุทธิ. (2546). *คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพในอนาคตสังกัด กระทรวงศึกษาธิการ*. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บุรีรัมย์: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- Drucker, P. (2002). *Managing in The next Society*. London: McGraw – Hill.